

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ БУДОВИ СТАТЕВОЇ СИСТЕМИ МОЛЮСКІВ РОДУ *THEODOXUS* (GASTROPODA: PECTINIBRANCHIA: NERITIDAE) УКРАЇНИ

Муж Ю. В., Тарасова Ю. В.

Житомирський державний університет імені Івана Франка, кафедра зоології

Загальновідомо, що для систематики червононогих молюсків (у тому числі і для представників *Pectinibranchia*) певне значення мають деякі їх анатомічні особливості, а саме будова тертки та деяких органів статеві системи (Fretter, 1946, 1962, 1965; Fretter, Graham, 1963; Piechocki, 1979). Проте, у ході ознайомлення з літературними джерелами останніх років – вітчизняними (Анистратенко, 1998; Анистратенко О. Ю., Анистратенко В. В., 2001) та зарубіжними (Piechocki, 1979; Glöer, 2002) – з'ясовано, що багатьма дослідниками при написанні видових нарисів і складанні таблиць для визначення видів *Theodoxus* бралася до уваги тільки якась кількість їх конхіологічних ознак, анатомічний же критерій ніколи не враховувався. А відтак актуальним є проведення порівняльного аналізу видів роду *Theodoxus* на підставі дослідження не тільки конхіологічних ознак цих тварин, але і деяких особливостей їхньої анатомії. Оскільки з семи досліджуваних нами видів цього роду особливості статеві системи з'ясовано лише для одного з них – *Th. fluviatilis*, ми вважали за доцільне здійснити подібні дослідження і щодо *Th. danasteri*, *Th. euxinus*, *Th. sarmaticus*, *Th. velox*, *Th. danubialis*, *Th. astrachanicus*. Щодо кількісних характеристик статеві системи як *Th. fluviatilis*, так і інших видів роду *Theodoxus* фауни України, то вони ніколи не досліджувалися. Виходячи з цього, завданням нашої роботи було дослідити особливості будови статеві системи семи видів лунок фауни України: *Th. fluviatilis*, *Th. danasteri*, *Th. euxinus*, *Th. sarmaticus*, *Th. velox*, *Th. danubialis*, *Th. astrachanicus* аби з'ясувати, чи можуть ці показники слугувати для з'ясування видової належності цих тварин.

Статева система лунок складається з чотирьох відділів: гонадіального (яєчник, яйцепровід, сім'яник, сім'япровід), паліального (білкова, шкаралупова залози, простата), бурсального (піхва, сім'яприймач, копулятивна сумка), цефалоподіального (чоловічий парувальний орган). До складу чоловічої статеві системи лунок входять сім'яник, сім'япровід, простата та чоловічий парувальний орган. Жіноча статеві система складається з яєчника, яйцепроводу, білкової та шкаралупової залоз, сім'яприймача, копулятивної сумки, піхви та кристалізаційної сумки (Fretter, 1946, 1965; Акрамовский, 1976; Piechocki, 1979).

Вперше здійснено кількісне дослідження зі застосуванням методів багатовимірної статистики (STATISTICA 6.0) таких 12 лінійних параметрів промірів статеві системи: ДП – довжина простати; ШП – її ширина; ДК – довжина копулятивного органу; ШК – його ширина; ДНКС – довжина ніжки копулятивної сумки; ШНК – її ширина; ДРКС – довжина резервуару копулятивної сумки; ШРКС – її ширина; ДНС – довжина ніжки сім'яприймача; ШНС – її ширина; ДРС – довжина резервуару сім'яприймача; ШРС – його ширина.

З'ясовано, що у *Th. fluviatilis*, *Th. danasteri*, *Th. velox*, *Th. euxinus*, *Th. sarmaticus*, *Th. danubialis*, *Th. astrachanicus* чоловіча та жіноча статеві системи

однотипної будови, не виявлено будь-яких відмінностей між видами. Кореляційний аналіз кількісних характеристик статеві системи досліджених видів лунок показав, що між цими параметрами спостерігається позитивна кореляція. В результаті дискримінантного аналізу за сукупністю кількісних конхіологічних ознак та деяких ознак статеві системи виявилось, що високим та надійним ступенем дискримінації характеризуються лише два види – це *Th. astrachanicus* і *Th. danubialis*, рівень визначеності яких сягає 100%. Результати аналізів кількісних характеристик статеві системи семи видів роду *Theodoxus*, проведених із застосуванням методів багатовимірної статистики, свідчать про те, що *Th. danubialis* і *Th. astrachanicus* відокремлюються від інших видів за індексами ШК/ВК і ДП/ШП.